

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Verus Ecclesiasticus Vocationem suam cognoscendi Avidus, Eidemqve Correspondendi Studiosus

Mansi, Giuseppe

Francofurti ad Mœnum, 1693

Cap. III. Agitur de Epistola, illius ritibus, aliisque quæ sequuntur, usque ad
Evangelium

urn:nbn:de:hbz:466:1-38106

Erudito, ornatoque scriptore Joanne Lutio
lib. 2. cap. 6. de Regno Dalmatie, & Croatia,
in quo dicit idem quoque praticari in Istria.
Et licet Gregorius Cardinalis sanctæ Ma-
riæ in Porticu, Hungariæ Legato illud limi-
taverit ad solos dies Nativitatis Domini, &
Paschatis, atque ita in Zara observetur,
Trigurii tamen & Epetii, ac aliis civitatibus
in pulpito praticatur etiam in festivitatibus
solemnioribus, à duobus canonicis.

Caput Tertium.

*Agitur de Epistola, illius ritibus, aliisque
quæ sequuntur usque ad Evan-
gelium.*

Sequitur immediatè Epistola, id est, lectio
alicujus Capituli novi, aut veteris Testa-
menti. Nomine tali appellatur, fors quia,
ut docet S. Chrysoftomus, Hom. 2. in Gen. de-
buisse vocari sacra Scriptura, qua utatur
Deus tanquã epistola ac nos destinata, utpote
qui ob peccata nostra ab eo elongati sumus,
eãque nos admoneat. *Quia sua familiaritate
indigni facti fuerant, iterum suam amicitiam
erga illos innovare volens, quasi longè absenti-
bus litteras mittit, conciliaturus sibi universam
hominum naturam. Et has quidem litteras dedit*
Deus.

Deus. Simile quoque Spiritu loquitur S. Pa-
 trefex Gregorius Magnus scribens ad Theodo-
 rum: *lib. 4. Ep. 40. Imperator cœli, Dominus*
Angelorum pro vita tua, tibi epistolas sua
transmisit, & tu illas ardentem legere negligis.
Quid enim est sacra scriptura, nisi Epistola
quadam omnipotentis Dei ad suam creaturam.
 Vel etiam dicitur Epistola per allusionem ad
 veteres epistolas, nomenclatura introducta
 in principio nascentis Ecclesiæ, quas Greci
 appellabant *Canonicas*, Latini *Formatas*,
 de quibus in tractatu particulari, de iis con-
 scripto, nihil aliud eas asseritur fuisse, quam,
Priorius de lit. canonicis, testimonia quaedam ter-
tissima fidei illius, cui committebantur, quibus
eas tradebat, hinc cœptæ fuerint appellari
Epistolæ lectiones illæ, quæ erant quasi reser-
vera protestativa, ac confessionalis fidei no-
stræ; & certe quoties in Ecclesia legebatur
aliqua Epistola S. Pauli dici solebat à Lectore
Pax tecum, idque ut dicit Baronius An. 66. n.
58. & Hallier de ord. sec. 6. c. 5. n. 4. in signum Ca-
tholica communionis: unde cum ratione Epi-
stola vocabatur, Apostolorum syngrapha, i.e.
rum nempe, qui Christum nationibus mani-
festarunt, & S. Ivo Carnotensis dicit, quod
Epistola representabat, Discipulorum Christi
predicationem, quos Dominus binos & binos ante
 semi-

semi sit. Vel verius, quia ex potiori parte desu-
 mebatur ex Apostolorum Epistolis, & maxi-
 me S. Pauli, conveniens quoque erat, ut unde
 desumebatur, inde appellaretur, idque ob po-
 tiorum dignitatem, & majorem frequentiam:
 atque ideo est, quod antiqui codices cum de
 Epistola loquuntur, antonomasticè dicant,
Epistola. l. 2. c. 6 sequitur *Apostolus*, & S. Augusti-
 nus, *Apostolum*, inquit, *audivimus*, *Psalmum*
audivimus, ita ut litteræ Apostoli commu-
 niter haberentur pro Epistola, inde etiam
 postea Epistola nomen illud retinuerit: &
 eadem in feriis semper legitur Epistola de-
 sumpta ex veteri Testamento, sive in vigi-
 liis aut Rogationibus, in festo tamen assi-
 gnantur Epistolæ Apostolorum, aut alte-
 rius libri novi testamenti, quod subtiliter ad-
 vertit Rupertus Abbas, alludens ad verba
 illa Samaritani, *quodcumque supererogaveris,*
reddam tibi, dum dicit: *Bene litteræ quas Apo-*
stoli Evangelio Christi supererogaverunt, Epi-
stola appellata sunt. Quod autem non so-
 lum Apostoli in primitiva Ecclesia, verum eti-
 am Hebræi in suis conventionibus soliti fue-
 rint legere sacram aliquam Canonicam le-
 ctionem, adeo verum est, ut qui illi contra-
 diceret de fide suspectus censeretur; de
 sacra-

seculis autem subsequitur testatur S. Clemens
 Tertullianus, Liber Ecclesiasticæ Hierarchie
 & expressè S. Justinus Martyr in Apologia
 39. c. 3. Apol. ad Ant. 2. Die, qui solis dicitur, sicut
 Dominica, omnes, qui in oppidis vel in agris
 morantur, unum in locum convenimus, comen-
 mentariaque Apostolorum, vel Prophetarum
 leguntur, quamdiu hora patitur. Quod hoc
 autem tempore missæ solitum fuerit fieri, li-
 quet ex liturgia Sancti Jacobi Apostoli, quæ
 hujusmodi ordinatio ad posteriora tempora
 referri non debet, id est ad Alexandri Pontificis
 qui ab aliquibus illius ritus institutor credi-
 tus fuit. Neque solum sacra Scriptura, verum
 etiam Romanorum Pontificum Litteræ in
 Ecclesia legebantur: & quidem de una S. Cle-
 mentis Epistola testatur Eusebius l. 1. c. 16. Hist.
 Eccl. Hanc in plerisque Ecclesiis, & nostra, et
 superiori memoria, palam recitari consuevit,
 comperimus. Id ipsum de pluribus aliis ejus-
 dem Pontificis affirmat Epiphanius l. 1. c. 16.
 vers. Her. 1. 2. Her. 30. Clemens ipse omnibus illis
 modis redarguit, iis epistolis circularibus, quæ
 ab eo scriptæ in sacrosanctis Ecclesiis leguntur.
 S. Martyr Dionysius Episcopus Corinthi,
 cujus memoria in Romano Martyrologio
 ad octavum diem Aprilis, speciali nota, et
 encomio ob singularem erga litteras Pontificis
 lo

Regis: & ex attentione illa qua Epistolae fuerunt perceptæ, insigne eruit incrementum, quomodo auscultare debemus Missæ Epistolam: *Si quisquam quidem veniat à Rege, omnes attenditis; à Deo venit, & è cœlis loquitur Propheta, & non est, qui attendat? Annon creditis quod loquitur, quæ dicuntur, sunt à Deo? Et ipsa Epistola à Deo missæ sunt. Ingre diamur ergo Ecclesiam cum eo, quo par est honore, & cum timentur, quæ dicuntur.* In alio etiam loco Hom. 36. in primam ad Cor. utilem docet methodum audiendi Epistolam, ita scribit: *Quando audieris Prophetam dicentem: Hec dicit Dominus, recede à terra, ipse quoque in cœlum ascende, cogita quisnam sit, qui per illum tecum loquitur.* Notandum hic est certus mos, ac ritus, quem in illa Ecclesia solebant praticare, quod Dionysius, quando incipiebat Epistolam, prædiceret cunctis silentium: *Stant Dicentes silentio indicto omnibus os obstruit, non laudari honorem habens, hoc facit, sed ex quo per illum cum omnibus loquitur.* In Ecclesia Græca præmitti solebat Epistola aliqua ex veteri testamento, ac deinde ex novo, quæ à duobus recitantur, quæ praxis hodie adhuc in Ecclesiis solemnioribus observatur in Ecclesiis

Ambrosiana *settal. c. 19.* & in quibusdam par-
 ticularibus solemnitatibus per annum, etiam
 in Eccl. Romana, cujus vestigia consuetudi-
 nis adhuc videmus in septimâis quatuor tem-
 porû, & in feria quarta Dominicæ quartæ
 Quadragesimæ, & septimanæ sanctæ, quæ
 precedunt Ordinationē, quæ fit in Sabbatho,
*servant. in Rub. Miss. p. 4. tit. II. ut moneantur or-
 dinandi, quod teneant memoriam legis & Pro-
 phetarum.* In ipso sabbatho Ordinationis sex
 leguntur, quinque ex veteri & una ex novo Te-
 stamento, quia in quinque mundi ætatibus,
*Multifariam multisq; modis loquens Deus Pa-
 tris in Prophetis: Hal. de Sac. Ord. an. 4. sec.
 cap. 5. in sexta & ultima, locutus est nobis in*
 Scribit S. Nicolaus Papa, morem fu-
 isse in Ecclesia Constantinopolitana, ut lege-
 retur Epistola, eo ritu quo in solemnitatibus
 legitur Evangelium, primo in lingua Latina,
 postea in Græca. *Lib. Comitis S. Istius dictione
 lingua Constantinopolitana Eccl. lectionē Apo-
 stolicam & Evangelicā in stationibus fertur pri-
 mo recitare. Sicq; demū Græco sermone, pro-
 nuntiare. Nic. Mich. imp. ep. 8. illudq; exemplum, ut dicit
 Cardinalis Baronius, T. 1. a. 16. aliæ Ecclesiæ
 Græcæ imitatae fuerunt. Modus ille hodie dū
 observatur in Capella Pōntificia, quādo
 sua*

sua Sanctitas solemniter celebrat: dicitur
 in caerimoniali, olim moris fuisse, quod in
 septimana sancta in Palatio Apostolico pro-
 phetia, ac Passio Latinè *lib. 3. cap. 7. lib. de
 busdam reb. ad miss. spec. cap. 7.* & Græcè reci-
 tarentur; de sex lectionibus ex duodecim
 Sabbathi sancti, testatur Berno Augustinus.
 Ex mandato S. Damasi Papæ S. Hieronymus
 ordinavit Epistolas, & Evangelia pri-
 mum, juxta communioem opinionem,
 quamvis alii de hoc dubitent, & tandem in
 ipius antiquo lectionario reimpressam vidi-
 mus, appellato *Liber Comitis*, cui adjunctum
 legitur, compositum esse à Theorincho Pre-
 sbytero, ex capitulo Franciæ. Hinc tamen non
 sequitur, antecedenter factam non fuisse, cer-
 tis saltem anni temporibus, aliquam distin-
 ctionem, prout ipse S. Damasus, scribens S.
 Hieronymo testatur. Cantabatur Epistola in
 loco excelso, appellato umbo, seu pulpitu-
 non tamen in supremo, ut locus relinque-
 retur dignior, altiorque Evangelio. Apud
 antiquos Patres, locus ille vocabatur, *Tribu-
 nal Ecclesiæ*, Cyp. Ep. 34. Prud. Hym. de S. Hippo-
 Greg. Turon. l. 1. de Gl. Mart. cap. 2. siquidem ex
 illo, tanquam sacro tribunali, ea lectione
 prodibant sententiæ, per sacra lectionem
 linuata in salutem illorū, qui præstanda

implebant, in aliorum autem condemnatio-
nem, qui ea negligebant. Officium legendi
Epistolam soli attributum esse ac convenire
Subdiacono, tantum putat Cardinalis Bona-
cepisse in sæculo octavo, dum antea functio-
nem illam peragerent promiscuè alii lectores,
ad quod videtur alluisse S. Joannes Chryso-
stomus *Hom. 8. ad Hebr.* dum dicit: *Singulis*
septemdomadis hæc vobis bis, vel ter leguntur; &
nam Lector ascenderit dicit primum; cuius sit
liber, nempe huius, vel illius Propheta, & tum
dicat, qua dicit, ut ea magis signetis, & obser-
vetis, & non solum sciatis, quæ illic scripta sunt,
sed & causam eorum, quæ scripta sunt, & quis
edixerit. Verùm nollem, modo quoq; posse
adungi ea, quæ statim subdit idem sanctus:
omnia frustra fiunt, omnia temere, nimi-
um ob exiguam applicationem, ac fructum,
quod auditur verbum Dei, ejusq; præcepta
in præxim rediguntur, ac observantur.
Ratio autem, cur Epistola, tanquã minus di-
gna, digno præmittatur Evangelio, redditur
Walfido c. 22. de reb. Eccl. l. 1. Gem. anim. c. 8.
Ut ex minoribus audientium animus ad majora
proficiat & gradatim ab imis ad summa con-
tendat. & etiã quia, ut dicit Honorius, Legua-
tor d. sac. miss. pistola. Subdiaconus, qui Episto-
lam legit, significat Joann. in Baptistam, qui ante
Chri-

Christum predicavit. Et quia S. Joannis predicatio tota devolvitur ad hunc finem nobilissimum: Parare Domino plebem perfectam, recte in Missæ sacrificio, ad quod ipse Christus descendit in altare, præmittitur talis invitatio, ac dispositio, hinc optime dicitur piissimus quidam author, Leguadier civitatis Elice ergo ex Epistolis testimonia, & veritates ad cognoscendam, colendam, & ad amoris ejus ignem, in tui cordis sinu accendendum, ut illum dignè recipias.

Quoad sacrum Epistolarum codicem, qui in multis Ecclesiis distinctus est, & particularis, in summa semper fuit veneratione, ita ut de Victore Tertio summo Pontifice Sanctissimo ex Illustrissima Ducum Beneventanorum familia, in qualitate Desiderii Abbatis Montis Cassini, hæc referant illius Monasterii Chronica: *Librum Epistolarum ad Missam describi faciens, tabulis, aurea una, altera vero argentea decoravit. Chron. Cass. l. 3. c. 30.*

Finita Epistola, nomine totius Ecclesie responderet Minister DEO Gratiarum Quorum verborum inventricem confituit Magnam DEI Matrem S. Bonaventura: *Cap. 3. Medit. Vita Chri. Quod si quærendo, eam salutaret, illa pro sua resalutatione subiret.*

at, Deo gratias; primumq; ab ipsa. exiit, ut cum
saluantur homines sancti, Deo gratias dicant.
fuitque hæc maximè apposita Ep stolæ re-
sponsio, utpote quæ ut diximus, Sanctum
Joannem præfiguratur, primumque à Beata
Virgine circa illum practicata fuit, utpote
quæ, ingressa domum Zacharia, salutavit Eli-
abeth, hac ipsa sua salutatione magnum com-
modum conferens Joanni.

Porro, ad antiqui testamenti imitationem,
quo post Lectionem sacram auditam po-
pulus solebat acclamare, prout in Nehemia
cap. 3. legimus, introducta sunt ab Ecclesia
responsoria, quæ modò communiter Gra-
tullia appellantur, nomenque hoc sortita
est Loco, in quo solebant cantari, hoc est
inferiori gradu pulpiti, juxta Honorium;
hæc opinio Cæsareo confirmatur, L. 1. c. 96.
L. 6. De simpl. c. 5. qui loquens de virtuti-
bus vitaq; Religiosa Empridi Decani S. An-
tonii Colonix, dicit: *Alleluia. festiuis diebus,*
et ceteri, ad gradum ipse cantavit: Veletiam,
quæ solebat cantari eo tempore, quo Diaco-
ni gradus pulpiti ascendebat. Strab. c. 22.
Quam cur hoc ab Ecclesia fuerit introdu-
tum, manifestat S. Iuo: *Post Lectionem con-*
cedendo respondet Chorus, ostendens sacra Le-
ctionem se adhibuisse auditum, et affectum, et
Hh
quia

quia hac divini muneris esse intelliguntur, qui
 quitur Alleluia, quod interpretatur Laudamus
 Deum, ut adimpleatur illud Apostolicum pre-
 ceptum, qui gloriatur, in Domino gloriatur. No-
 forte etiam absq; fundamento præsumi pos-
 est, originem hujus usus derivatam esse à pæ-
 nitentibus, quorum, qualiscunq; tandem
 primis sæculis fuerit status ac conditio, cer-
 tum tamen est sæculo tertio in varias fuisse
 distributos classes, quarum prima vocabatur
Fletus, secunda *Auditio*, tertia *Substrati*,
 quarta *Consistentia*: Et licet illi qui vocaban-
 tur *Fletus*, starent extra Ecclesiam in portu-
 cu, Cilicio cooperti, intromittebantur tamen
 ad missam Cathecumenorum: illi autem
 qui *Audientes* appellabantur, intra ipsam por-
 tam Ecclesiæ, & ad audiendam sacram lectio-
 nem, & exhortationem admittebantur. Ulterius
 procedebant *substrati*, pulpitem tamen
 transire iis licitum non erat, sed sese in acer-
 bissima pœnitentia affligentes, in actibus
 profundissimæ reverentiæ, ac humilitatis,
 recipiebant manuum impositionem, simul-
 que aliis cum orationibus reconcilia-
 bant, vel ob solemnitatem, vel ob jejunium,
 quod longo tempore continuare solebant.
 Eratque videre indies hæc in cæremoniis ex-
 traordinarios omnipotentis divinæ effectus

in favorem illorum, supra quos, aut Episcopi, aut sacerdotes, vel etiam Diaconi, alii ex reliquo Clero preces effuderant, adjuncta illa manuum impositione, diversa ab illa, quæ fieret in Sacramentorum administratione. *Conspicientes*, qui erant in quarta classe, non solum, *audientes* assistebant missæ Cathecumenorum, sed toti sacrificio, transeuntes pulpitu-um usque ad ipsum sanctuarium, illis tamen concessum non erat, aut offerre, aut communicare, quod erat correlativum oblationis. Quis autem fuerit habitus, quæ constitutio, & conditio istorum hominum insinuat, *Jerull. lib. 3. de Pœnit. c. 9.* ubi describit, quod præter squallorem vestimenti, continuum illud fuerit, *Jejunis preces alere, ingemiscere, lacrymari, & mugire dies noctesque ad Dominum Deum suum, Presbyteris advolvi, & charitatem Dei adgeniculari, omnibus fratribus legationes deprecationis sue injungere.* Quis explicabit lachrymabiles gemitus illos, illos ex pectore eductos singultus, quos caterva pœnitentium eliciebat, maximè auditis præceptis legis, & Apostolicis exhortationibus, non absimiliter, quam si Jerosolymis viam Sancti Petri vocem audivissent: *His autem, compuncti sunt corde: Act. 2.* eratque, *meum sensum, quasi videre tunc temporis;*

Hb 2

poris;

prors, delineationem aliquam gradualis, de
 quo scribit Rupert, Abbas *L. 1. de Div. off.* quod
constet versiculis, ad pœnitentiam pertin-
ribus: Et ideo tempore Paschali graduale non
 dicitur, quia est tempus lætitiæ, ac jubili, sed
 solum in octava Paschalis solemnitate, ut
 noviter Baptizati excitentur, & quasi salient
de virtute in virtutem, quasi ex uno gradu in
 alium, donec videatur Deus Deorum in *Sion.*
 Desumpta sunt ista ex Psalmis, & ideo in mis-
 sa Ambrosiana responsoria vocantur parvi
 seu minores Psalmi, & post Lectiones can-
 tantur; sicuti inter Psalmos, tredecim pro ti-
 tulo habent: *Canticum graduum:* & juxta
 Gulielmum Lindanum, apud *Loria. Psal.* duo
 ex prædictis Psalmis, omni die mane, & ve-
 spericantantur, dum Veteris Testamenti
 sacerdotes ad eminentiorem templi locum
 ascenderent, ad explicandam, ad docendam
 legem, eodem modo, sicuti modo ascendit
 Diaconus ad pulpitum, ad cantandum Evan-
 gelium. Propria cantantur gradualia, de S.
 Joanne Baptista, Sancto Paulo, Joanne Evan-
 gelista, S. Laurentio, in solemnitate S. Petri ad
 Vincula, de S. Andrea, S. Philippo Apostolis,
 de S. Ignatio Martyre, S. Martino, S. Fran-
 cisco, S. Joachimo, & quibusdam aliis, &
 quibus duo solum sunt versus proprii, omnia

alia, duobus exceptis, desumpta sunt ex integro, è libris Canonice sacre scripturæ, ad-
 jungiturque in fine illorum *Alleluja*, cujus
 vocis, Hebraeis etiam usitata, authorem ali-
 qui faciunt ipsum S. Prophetam David in in-
 scriptione Psalmi 104. juxta versionem se-
 ptuaginta Interpretum, *Serrarius in Tobiam c.*
19. Q. 2. De significato illius dicit S. Augusti-
 nus, *hanc esse vocem laudis, nullus Christianus,*
quamlibet imperitus ignorat. Et sicut Genti-
 les in summo júbilo ac exultatione uteban-
 tur hisce verbis: *ἰοψᾶν, ἰοψᾶν*, ita ex He-
 braeo fonte remanserunt in Ecclesia vocabu-
 la illa jucundissima, *Alleluja, Alleluja*, quod
 Latine, dicit S. Augustinus *serm. 18. Fer. 3. post*
pascha. interpretatur Laudate Dominum, ad-
 jungiturque documentum aliquod præstantis-
 simum: *Laudemus Dominum Fratres vita,*
ingra, corde, & ore, vocibus & moribus. Sic
cum sibi dici vult Deus Alleluja, ut non sit in
stante discordia. Rectè Graduali, qui totus
 est pœnitentiæ cantus, pro consolatione vox
 illa conjungitur, ut lachrymæ pœnitentium
 spem recipiant indulgentiæ; Unde observat
 Bellarminus Psalmum 105. qui totus agit de
 ingratitude Filiorum Israel, pro titulo ha-
 bere *Alleluja*, *Exp. in Psal.* dicitque, *Attamen*
per pœnitentia irreconciliati in gratiam re-

deunt. Vult etiam per hoc Ecclesia ob
 Novatianorum errori, qui pœnitentibus
 misericordiæ portam clauderent, & pro
 rum confusione introducta sunt in Eccle
 variæ illæ pœnitentium classes. Ergo
 cantemus Alleluja, dicebat S. Augustinus,
 adhuc est homo reus, sed fidelis est Deus. Et
 vox illa bis replicatur, & bis Alleluja, dicit
 idem Sanctus, *serm. 8. quod nobis cantare
 tempore solemni moris est*: Servaturque in
 hoc consuetudo Hebræorum, qui voces ef
 fectum aliquem exprimentes solent dupli
 care, uti sæpius videmus in *Amen, Amen*,
 quæ erat petitio felicitis successus, illius quod
 postulabatur; & etiam, *Fiat, fiat*, designabat.
 Idem quoque observo usitatum fuisse in illis
 verbis, *Abba Pater, cum aliud nihil sit Abba
 quam Pater*. Vel quia in prima sua institutio
 ne, ut dicit S. Isidorus, *l. 1. de Eccl. offic. c. 8. ab*
 uno solo cantari solebat, & à toto choro re
 repetebatur; vel ob mysticam significatio
 nem à Richardo à S. Victore *in cap. 19. dicitur*
adductam; Iteratur ad significandam laudem
aternitatem; vel etiam ob duplicem quam
 expectamus glorificationem, animæ & cor
 poris; vel propter duos choros Deum
 laudantes, unum in cœlo, in terra alterum
Ibi laudes Deo, dicit S. Augustinus, &

laudes Deo: sed hic à sollicitis, ibi à securis; hic à morituris, ibi semper à victuris; hic in spe, ibi in viâ; hic in via, ibi in patria. Vel etiam ob duos populos, Judaicum, & Gentilem, qui tandem convertentur, & in unum conveniunt ad laudandum Deum, uti Psalmista prædixit in Psalmo 105. cui titulum indidit *Alleluia*, duplicatum, dicens; *de regionibus congregavit eos*, id quod observat S. Augustinus, factum etiam fuisse in Psalmo antecedente, in quo de populo Israelitico fuerat locutus: *Cantatus est ille de populo Israel, cantatur etiam iste de universa Ecclesia Dei, diffusa toto orbe terrarum.* Ulterius autem valde apposite interponitur aliquis versiculus, ad imitandum Divinæ Providentiæ ordinem, quæ præsentis vitæ, ut dicit S. Joannes Chrysostomus, *Hom. 8. in Matt. neque jucunditates, neque tribulationes sinit habere continuas; & ad insinuandum nos in hac vita solum debere cantare, ac voces jubili emittere, ut itinere molestias superare valeamus: Serm. 18. supra. Modo cantemus non ad delectationem valetis, sed ad solatium laboris; quomodo solent cantare viatores, canta, sed ambula. Laborem consolare, pigrum noli amare, canta, sed ambula.* Et licet laudare Deum functionis, inter omnes hujus vitæ præstantissima,

jucundissimaque, nihilominus dicebat S. Au-
 gustinus, *Odor nos quidem divina laudis
 illius quietis attingit, sed ex maiore parte mor-
 talitas premit. Lassamur enim dicendo, &
 membra nostra reficere volumus; & si dicitur
 catur Alleluja, onerosa nobis est laus Dei, pro-
 pter molem corporis nostri: nam plenitudo sine
 cessatione in Alleluja, post hoc seculum, & post
 laborem erit. Propterea alternatur, sed non
 omittitur, tanquam insatiabile bonum, scilicet
 ad hoc propositum Cassiodorus, in 7. cap.
 Tropis semper variantibus innovatur. Etiam
 in missis defunctorum aliquandiu in usum fuit
 canticum illud, prout de cantu ipsius testa-
 tur S. Hieronymus, etiamque in Ecclesiis
 Hispaniarum, ac Franciæ consuetudinem il-
 lam diu viguisse, ob spem illam certam, cre-
 do ego, quam in quadam pro defunctis col-
 lecta insinuare videtur Ecclesia: *Deus, car-
 corpora nostra moriendo non pereunt, sed mu-
 tantur in melius: apud Christianos enim vi-
 tam æternam expectantes benedicitur: me-
 lior est dies mortis, quam natiuitatis, quapro-
 pter jure merito cantabant Alleluja, quod ab
 aliquibus appellatur Canticum Gloriæ. Quam-
 fuerit olim familiare illud Christianis, etiam
 à primis pueritiæ annis, & quomodo diversis
 Ecclesiæ illo fuerint usæ, uti etiam quam præ-
 claros**

claros, proficuosque effectus, voce illa Sanctissima mediante, diversi produxerint, videri potest apud diversos auctores Baron. in Martii 5. Apr. Lorin. in Ps. 104. Oliv. Bonart. de Missa. Omittitur autem à septuagesima, usque ad Pascha, uti habemus in decreto Gratiani, c. 3. P. Dist. 1. Hi duo, idque ob varias rationes, inter quas magis fundata fideretur illa, quam adfert Cardinalis Turrecremata, per decreto, quia illo tempore repræsentatur status primitivæ Ecclesiæ, quo à Christo fuit redempta, atque hinc incongruum erat canticum aliquod, speciale designans lætitiã, quodque cantaretur tono festivo, ac jubiloso. Similiter etiam, quia repræsentatur lapsus Adam, per quem exclusi sumus à consortio, ac concentu Angelico, eratque proinde incongruum canticum aliquod Angelicum, quale est Alleluja, prout illud in Apocalypsi ab angelis cani audivit S. Joannes. Quartum Concilium Toleranum illud prohibuit per totam Quadragesimam, ob causam, Quia tempus non gaudii, sed mœroris, dicitque esse consuetudinem universalem, ita observatam à tempore sancti Benedicti, sed paulo post ipsum canticum patum à septuagesima, usque ad Pascha. Successu temporis etiam prohibitum fuit canticum missis defunctorum, quia in mortuorum

Hb 5

orationibus, dicit Maldonatus, M. S. Com. in
Car. missa, non est laus, sed suffragium.

Loco Alleluja ejusdem versus, intro-
ductus fuit Tractus, ita dictus, ut vult Hono-
rius l. 1. c. 96. Gem. quia trahendo, id est, tra-
ctum canitur, & ex patetico hoc cantandi
modo deducit Hugo à S. Victore l. 1. cap. 7.
Spec. Eccl. rep. æsentari lachrymas sanctorum,
vel S. Matris Ecclesiæ, uti vult Alcuinus in
septu. qui peregrinantes in terra, incessanter
suspirant ad beatam, cœlestemque patriam.
Unde ab imo pectoris gemitum trahunt, qui
licet spe gaudeant, ut monet Alleluja, lamens
in hac lachrymarum valle, commorantes ge-
munt flebiliter. Innocentius l. 2. Myst. m. cre-
dit esse insinuationem, ac demonstrationem
aliquam miseriarum præsentis vitæ. Tractus
sum asperitate vocum, tum prolixitate verbo-
rum, miseriam præsentis incolatus insinuat.
Stephanus Edvensis dicit per illum significa-
ri, Gemitus & suspiria poenitentium in cor-
valle lachrymarum, ipsumque cum Gradali
unitum, demonstrat ad litteram verificari
illud, Ascensiones in corde suo disposuit, in val-
le lachrymarum, uti dicebat Psalmista. So-
lebat cantari diebus illis magis à Populo fre-
quentatis, unde adhuc manet, quod non
omni die, sed in festis, & in aliquibus septi-
marum

manæ feriis, in quibus, tanquam ad solem-
nem luctum convenitur, semper recitetur
suntque etiam in feriis illis specialia adjun-
cta pro Choro officia, scilicet Psalmi pœni-
tiales, Graduales, officium defunctorum
&c. ita ut dies lunæ dedicetur suffragiis mor-
tuorum, Mercurii memoriæ Redemptionis
nostræ, & dies Veneris crucifixioni Salvatoris
nostri Jesu Christi. Sonat etiã in Latino Idio-
mate *Tractus*, quasi jus piscandi, prout com-
muniter dicitur, potestas, seu jurisdictio pi-
scationis, cujus sunt exempla plurima, &
quia Prædicatio Evangelica, quæ Tractum
mediate subsequitur, est magna illa pesca-
tio cui applicari fuerunt Apostoli, jure illis Di-
ctus attriburo ad Tractum faciendum per totum
mundum, nõ adeo absõnũ foret credere, quod
illa captura canticum illud denominatum
Tractus, quod maxime vicinũ est tempore
quõ rete Evangelicũ expanditur & jacitur.
Ut plurimum Tractus ex Psalmis desu-
ntur, paucique sunt; qui ex aliis libris
canonicis sunt deprompti, duo aut tres so-
nt non canonicis: *Geyer. in Heort.* Autho-
rum Tractus credit Rupertus fuisse S. Gela-
sum Primum; Similiter Gradualis, quod
dam Gradale appellatur, authorẽ facit Ber-
nardus S. Coelestinum: Cum minore fundamento

alii opinati sunt originem habere à Gregorio Magno: Disposuit ille equidem in suo Anaphonario Gradualia per totum annum, id diu ante ipsum fuerunt in usu. Alii aliqui ascribunt S. Thelesphoro. Et licet nihil certi possit affirmari, si tamen admittatur id, quod scribit S. Isidorus, fuisse inceptos, aut incipita in Italia, quod idem forte est dicere, ac lab Cœlestino, quando jam tempore sancti Augustini erant introducta in Africa, cuius irrefragabile habemus testimonium; *sum. de Ver. Ap. Primam lectionem audivimus Apostoli; deinde cantavimus Psalmum, post hæc Evangelica lectio.* Scio, quod in concilio quarto Tolerano celebrato Anno 633 prohibitum sit intermiscere canticum inter Epistolam & Evangelium, unde multi putarunt errorem esse credere Gradualis institutione spectare ad illa tempora: verum id, prout eruditissimè observat Cardinalis Bona *Liturg. lib. 2. cap. 6.* procedit ex occasione Ritus Mozarabiorum, qui cantata, primo pro Epistola, lectione aliqua veteris Testamenti post illam, & non post Epistolam ponebant Responsorium, vel Graduale, hoc, quod volumus dicere, illud est, quod hodieum semper practicatur in Ecclesia Mediolanensi. Nescio, an inter

Tractus lugubria illa cantica queant com-
putari, quorum meminit Sozomenus *Hist.*
Ecl. lib. 7. cap. 23. Antiochiæ usum fuisse tem-
pore conceptæ erga incolas indignationis
ab Imperatore Theodosio, quam omni-
modo amoliri, ac mitigare satagebant, in-
eumque finem S. Flavianus Episcopus, *Per-*
suasit adolescentibus, qui ad imperatoris men-
sam canere solebant, ut cantica, quibus An-
tiocheni in supplicationibus suis utebantur,
cantarent; quo facto Imperator in clementiam
flexus, & miseratione superatus, iram pro-
teritus abjecisse dicitur, & Antiochensibus in-
gratiam rediisse, perfuso è lachrymis poculo,
quod tum fortè in manibus habebat. Certum
est, quod tali exemplo, si necdum fuissent
introduci Tractus, permoveri potuisse Ec-
clesiam ad idem cum supremo cœli Monar-
cha, ac Imperatore practicandum, quod
tam efficax ac præstans fuerat apud Regem
terrenum.

In quibusdam anni solemnitatibus ap-
probat S. Ecclesia etiam sequentias, quas
videtur anticipatè advertisse Sanctus Au-
gustinus in Psalmum 32. & recognovisse
pro modulo aliquo jubili: *Sonus quidam*
significans cor parturire, quod dicere non
potest. Amalarius existimat esse tem-
peratu-

peraturam aliquam sequentis gaudii, ac exultationis, unde & jubilus appellatur. *cap. 16. Hæc jubilatio statum illum ad mentem nostram revocat, quando non erit necessaria locutio verborum, sed sola cogitatione menti monstrabit, quod retinet in se. Illa autem jubili effusio, quæ quasi absque ordine currit, ac vagatur, estque in cantu jucundissima, optimè, licet vocabulo non nihil barbaro, Sequentia vocatur. Quod per amœnitatem Cantus dicit Hugo, *lib. 2. cap. 19. spec. Eccl. ad sequentia nos preparat, id est, ad gaudia Paradisi, & ideo advertendum est, in Ordine Romano non cantari, nisi tempore summi gaudii, quale erat in Ecclesia, Nativitas Christi, sancti Joannis Baptistæ, Resurrectio Christi, Epiphania, Pentecostes, ita enim longo tempore practicum reperitur in Monasterio Cluniacensi, prout affirmat Uldericus *Const. Clun. lib. 1. Prosa, quod alii sequentiam vocant, non cantatur, nisi in quinque festis: Prosam vocat, quia non est restricta ad versuum seu carminum leges, uti dicit Clitoveus, liberis vagari habent. Habet tamen etiam suas leges, maximè quando est rhythmica, circa syllabarum cadentias. Quando Prosa seu sequentia variis fuerint introductæ in Ecclesiis, videntur***

deri potest apud citatum Clitoveum, qui in quarto sui Elucidarii libro nihil aliud facit, quam adferre, ac explicare plurimas sequentias, inter quas aliqua valde affectuofa sunt, quas composuit Adamus à S. Victore in laudem Sanctissimæ Trinitatis, & S. Laurentii. Modò ab Ecclesia Romana restrictæ sunt ad quatuor solum. Prima illa est, quæ in solemnitate Paschali dicitur, incipitque, *Victima Paschali*, cujus volunt esse auctorem Notgerum Abbatem sancti Galli in Helvetia, diversum plane, ac antiquiorem altero illo Notgero Episcopo Leodiensi: *Passio. Tom. 2. Appar. Sac. Is.* composuit unum librum sequentiarum, quem Lutuardo Episcopo Vercellensi dedicavit, postea à Nicolao primo summo Pontifice approbatum pro tota Ecclesia. de quo eodem dicit Echehardus: *in Virg. Notg. cap. 17.* id factum servato, constante Ecclesie more, ac consuetudine. cujus facit mentionem in suis ad Carolum Calvum Imperatorem litteris, idem Pontifex Nicolaus: *cap. 878. n. 62.* *Quod juxta morem nobis miris. Et nostro judicio debuit approbari.* Altera est in solemnitate Pentecostali, *Veni Sancte Spiritus*, quæ à multis attribuitur Roberto, summo Francorum Regi, Filio Hugonis Capiti. Verùm, licet hic fuerit Author unius sequen-

quentia illius solemnitatis, non tamen illis
 quæ hodie dum cantatur, sed alterius, quæ
 incipit: *Sancti Spiritus adsi nobis gratia*, quæ
 in Clitovei Elucidario registrata reperitur.
 Id docet manifestè Joannes Brontonus C
 stericiensis in suo Chronico pag. 88; *Hic*
Robertus Rex fecit sequentiam illam de festo
Pentecostes, quæ sic incipit: Sancti Spiritus
adsi nobis gratia, unde non bene à Dara-
 do attributa fuit Hermanno Contracho,
 debuisset enim recognoscere Hermannum
 Authorem illius, quæ hodie in Ecclesia
 cantatur, prout asserunt Possevinus, & alii
 communiter. Illam de Sanctissimo Sacra-
 mento composuit S. Thomas Aquinas, Do-
 ctor Angelicus, cujus omnem tollit scrupulū
 ac dubitationem Dissertatio Critico-Histo-
 rica Patris Natalis à S. Alexandro, qui loquens
 de illa, dicit: *Apol. pro S. Thom. simplicitatem,*
elocutionis cum proprietate verborum conuen-
gente; res Divinas exprimit, & illustrat; quæ
 propter non absq; ratione inquit Clitoveus
 illa tam clarè perspicuè, ac doctè explicatam
 esse materiā mysterii Augustissimi Sacramenti,
 ut non nisi à doctissimo, & sacrarum litterarum
 scientissimo viro, ista sic exprimi poterat.
 Occasione solemnitatum, tres illas solennitates
 suo in Missali reservavit Ecclesia Romana.

estque illarum frequens usus variis in Religionibus, singulariter in festis sui Ordinis, ex dispensatione & indulto Apostolico, illaque Dominicani & Augustiniani, utuntur, hi in festo Sancti Doctoris, incipitque *De profundis tenebrarum*, diciturque fuisse composita ab eodem S. Thoma. Frequentissima erant illa in Ecclesiis Franciæ, ex quibus adhuc hodie dum plures sunt in usu. *Guyet. in Heer.*

In vita Pauli Abbatis sancti Albani vocantur sequentia hoc nomine, Tropiaria, quæ vox, secundum Concilium Lemovicense, celebratum Anno 1031. nihil aliud significat, quam Laudes festivas; erant tamen distinctæ à sequentiis, ex testimonio Authoris videlicet sancti Notgeri. Nomen illud, præ omnibus aliis videtur convenire sequentiæ mortuorum cujus principium est, *Dies ira*, si quidem cantus ille flebilis septimanæ Majoris, vocatur, *Tropi Lugubres, præcinentibus Cantoribus, & Choro respondente flebili modulatione, decantantur.* Ita Rupertus cap. 16. Mimus tamen proprie illi convenit nomen sequentiæ; rythmi enim sequentiarum decantabantur præ excessu jubili, ac gaudii, quod loco illi, è diametro latitiæ oppositæ, convenire non potest; nisi forte eo modo, quod observat tyrannus Festum Præsidentem appellatū fuisse

fuisse ab Apostolo Paulo, optimum, tione
 fungebatur officio Judicis, cum tamen mine
 merito illi deberetur nomen pessimi. Quo- culo,
 author sit Prosa defunctorum, multum reccat
 scriptoribus controvertitur; & licet nullo nos per
 modo acceptetur opinio illorum, qui illius ia fur
 adscribunt aut Gregorio Magno, aut S. Ber- Marci
 nardo, inveniuntur tamen qui putant com- videtur
 positam à S. Bonaventura, aliqui à Martino- cludes
 Aquasparta Cardinale aut à Thoma Celano, sumpli
 omnibus tribus ex ordine Minorum. Alii O mi
 putant prodiisse ab Augustino Bugellino Pie- Carbo
 montensi, ex ordine S. Augustini. Commu- Et per
 niter tamen videtur attribui vel Umberto Go- lli R
 nerali, vel Latino Cardinali Ursino, qui- to C
 ambo fuerunt ex ordine Prædicatorum. out h
 su m
 citant
 emont
 gare
 erit d
 uomoc
 emni
 quos C
 angeli
 cellen
 te, ber
 Ama
 tion

Caput Quartum.

De Sacro-Sancto Evangelio.

A Necedentibus, ac præmissis hinc dis-
 positionibus proceditur ad intromen-
 dum sacrosanctum Evangelium, quod te-
 men antequam inchoetur, præscribitur Mi-
 nistris Altaris à Rubricis, ut pro acta ho-
 summe venerationis, humillime recitent
 breuem illam orationem, quæ incipit, *me-
 cor meum*, quæ verba quasi videntur ex
 pra ex liturgia S. Jacobi Apostoli ante ince-
 tion